

KUVAAJA: SARI HARJU

Minä, skeptikko:

Teuvo Matala

”En edelleenkään katso yksin kauhuelokuvia.”

PUTKAHDIN IHMETTELEMÄÄN maailmankaikkeutta syksyllä 1971 isäni ja äitini yhteistyön ansiosta. Sain varttua Simojoen rannalla olevalla maatilalla Lapissa, jossa mielikuvitukselle oli tilaa myös kirjaimellisesti.

Lapsuuden mieliharrastuksistani tulee aina mieleen se, kun keräännymme kesäpäivisin pimeään aittaan ja pelottelimme toisemme hulluuden partaalle. Muistan olleeni niin hyvä kauhutarinoiden keksimisessä ja kertomisessa, että kammoksuin itse eniten omia juttujani. Tuostako lienee virinnyt luonnollinen rakkauteni eskapismiin? Olenhan edelleenkin esim. penkkiurheilun suurkuluttaja. Eräänlaista lomaa todellisuudestaan sekin on.

Varhaisteiniyden hujakoilla kiinnostukseni kaikkeen yliluonnolliseen ja mystiseen muuttui näiden asioiden jopa jonkinlaiseksi tutkimiseksi. Ahmin kaikki Erich von Dänikenin teokset ja kun Simon kunnankirjastosta lopui parapsykologiaa ja ufoja käsittelevä lainattava, niin jopa tilasin itse ja ostin kyseistä kirjallisuutta ja materiaalia.

Oli mistä tahansa selittämättömästä ja yliluonnollisesta kyse, niin se kiinnosti minua. Ja kun joku asian minulle järjellä selitti, en kokenut huojennusta tai ahaa-elämystä, vaan enemmin närkeä. Järkeilijät olivat yli luonnollisuskossani jonkinlaisia kerettiläisiä – ilonpilajia ainakin!

Järjen vatupassini oli hajalla pitkälle aikuiseksi asti. Kallistuini aina vähänkään epäselvien tapahtumien puinnissa automaattisesti siihen suuntaan, että koska asia on selittämätön, se on yliluonnollinen. Tämä oli mielestäni suora todiste siitä, että on olemassa menninkäisiä ja kaiken maailman kummitusaaveita.

AIVOJA TUKKIVA USKONISTUKKA

OLEN AINA OLLUT KIINNOSTUNUT TIETEESTÄ. Toive yliluonnollisen olemassaolemisen ja innostus tieteeseen pystyivät jotenkin kulkemaan rinta rinnan, mutta eivät tietenkään loputtomiin. Jossain vaiheessa huomasi, kuinka rentouttavaa oli ottaa niskalenkki ”luotettavasta lähteestä” tai ”rehelliseltä parhaalta kaverilta” kuullusta kummitusjutusta ihan arkisella johdonmukaisuudella.

Samoihin aikoihin tajusin ehkä kaikista tärkeimmän asian: todellisuus ja elämä kaikessa monimuotoisuudessaan on paljon mielenkiintoisempaa kuin keksitty epätodellisuus! Jotkut selkeästi järjenvastaiset ja epäloogiset aja-

tusmallit jäivät kuitenkin lymyilemään mieleni sopukoihin. Näistä ykkösenä oli tietysti kristinusko.

Ala-asteen opettajani sanoi uskomisen olevan vapaaehtoinen asia. ”Jokainen uskoo, jos haluaa.” Hän kertoi asian niin painokkaasti, että muistan sen vielä 40 vuoden jälkeenkin. Kiitos rouva opettajalle siitä. Mutta muistan myös, kun puhuttiin helvetistä. Ja mitäpä mieltä nasikka, kun sille ensin sanotaan, että ”usko jos haluat” ja sen jälkeen asiaa opetetaan vuosikausia jonkinlaisena totuutena?

Vasta pitkästi aikuisiällä pääsin eroon tuosta aivojeni tukkivasta ja hännästä uskonistuksesta. Ja olin jopa vihainen koko opetuslaitoksellemme ja kirkolle leipäpappeineen. Miksei koulussa käynyt edes vierailemassa yhtään ateistia? Ilmeisesti se olisi ollut rienausta.

Toki olen yrittänyt lukea Raamattua useaan kertaan ihan yleissivistävässä mielessä. Mutta en koskaan ole päässyt kovinkaan pitkälle, koska se on niin tylsä, verinen ja sekava opus. Ihan kuin sitä ei olisikaan kirjoittanut jumala vaan tuhansia vuosia sitten aavikolla eläneet suhteellisen primitiiviset huru-ukkelit!

En tiedä onko kukaan koskaan tullut uskoon niin, että on alkanut selaila Raamattua ja innostunut sen sanomasta. Kyllä lastenkin päihin päntätyt uskonasiat ovat hyvin pitkälle vietyjä tulkintoja varsinaisista kirjoituksista ja niiden kopioiden kopioista.

HUMPUUKIA ARKEEN

MIKSI sanan ”ateisti” pitää kuulostaa niin negatiiviselta? Totuudenvastustajille pitäisi keksiä yhtä kielteinen ja yleisessä käytössä olevan sana. Tai sitten totuudessa tallaavilla pitäisi olla jokin neutraalimpi nimitys. Lisäksi jotkut jopa jankuttavat, että ateismi on uskonto, vaikka se ei juuri nimenomaan ole sitä. Se on elämäntapa ja ajatusmalli, jossa uskonnolla ei ole merkitystä.

Ateistin kutsuminen ”tavallaan” uskovaiseksi on sama kuin väittäisi, että me olemme kaikki ”tavallaan” ampu-mahiihtäjiä. Kaikilla vaan ei ole suksia jalassa ja kivääriä selässä.

Mikä on elämän tarkoitus? Siinäpä hullunkurinen kysymys. Onko sellainen oltava? Mikä on vuorten tarkoitus? Ikään kuin vuoret olisivat syntyneet varta vasten palvelemaan jotakin tarkoitusta. Me kyllä tiedämme, miten ne ovat muotoutuneet ja mikä on niiden merkitys ny-

kyään. Mutta ei niillä sen syvällisempää tarkoitusta ole. Asioita tapahtuu, koska on vuoria. Vuoria ei ole sen takia, että jotakin tapahtuisi.

Elämämme on tullut olevaksi samalla tavalla erilaisten tapahtumien ja niiden seurausten takia/ansiosta. Miksi? Ei miksikään. Mutta nyt kun kerran olemme niin etuoikeutettuja, että saamme olla tietoisia universumista, niin nauttikaamme!

Aina, kun on näinkin pitkään miettinyt näin syvällisiä, perusolemista käsitteleviä asioita, täytyy mielenterveydenkin kannalta palata elämään arkea ihan arjen olentona. Sitä voi mennä vaikka ulos kadulle ja noteerata hymyillen satunnainen vastaan tulija. Sillä tavalla voi alkaa tehdä elämälle tarkoitusta.

Olisihan se mukavaa, jos olisi jokin universaali, kaikkia yhdistävä, henkimäinen viisus tai jopa holhooja. Kai meistä jokainen haluaa sellaista joskus? Monet jopa niin hartaasti, että alkavat uskoa asiaan. Siitähän uskossa on kai kyse: haluaa jotakin niin paljon, että se muuttuu todeksi.

Sanasta ”usko” muuten sen verran, että usko jumalaan ja uskomisen todisteiden osoittamaan todellisuuteen ovat eri asioita. Niitä vaan kutsutaan samalla termillä, englannissakin (believe). Tämä tuottaa monesti hämmennystä ja ansaitsematonta onnistumisen iloa mm. evoluutioteorian vastustajien keskuudessa.

Jos joku saa mistä tahansa uskonnosta iloa ja apua elämäänsä, niin mikäs sen parempaa! Eivätkä ns. uskovaiset ryhmänä suinkaan ole eniten hukassa loogisessa ja johdonmukaisessa ajattelemisessa ihan jokapäiväisessä elämässä.

Järjen merkitystä pilkkaavat eniten astrologit, meediat ja selvänäkijät, vain muutamia mainitakseni. Ne kun tuovat humpuukin arkeen.

SYRJÄYTETTY TOTUUS

ENITEN KOKO MAAILMASSA ja pienessä päänupissani minua risoo se, kuinka totuus nykyään syrjäytetään toisarvoisena asiana. On tärkeämpää voittaa keskustelu vaikka joutavia puhumalla kuin myöntää olevansa väärässä ja ehkä myös samalla oppia tai opettaa jotakin. Yhtä paljon tympii TV-sarjan ”Leijonan luola” -tyylinen ahneuden ihailu. Mutta siitä tuskin kannattaa vuodattaa sen enempää tässä yhteydessä.

Voittajat kirjoittavat historian. Toisista piittaamattomat ja viisaita nopeasti puhuvat ihmiset tinkaa itselleen haluamansa totuuden. Mihin tässä sitten enää usko? Ja kuinka paljon todellisuutta tulisi arvostaa? Minä en näe muuta perustaa elämälle kuin totuuden. Ja tuon perustan ylläpitämiseksi täytyy olla terveesti skeptinen (joka sekin on sanana harmillisesti pistävän kielteinen).

Onneksi maailmassa on vielä paljon selittämätöntä, mahdollisesti jopa yliluonnollista! Eli tutkittavaa ja hämmästeltyä riittää. Skeptikko-nimikkeen alle luokitellut ihmispolot mielletään usein tylsiksi ja mielikuvituksettomiksi vastarannan kiiskeiksi. Tämä on tietenkin

väärin kategorioitu. Asiahan riippuu tietysti siitä, minkä vastarannalla sitä muka kiiskenä on. Mielikuvituksen? Tuskin.

Olenhan minäkin 47-vuotias totuuden nimeen vanova skeptikko. Mutta en edelleenkaan katso yksin kauhuelokuvia! Ihmisen luontainen tarinankerronta ei katoa minnekään, vaikka asioita pohtii järki kädessä. Parhaat (eli pahimmat) kauhuelokuvatkin jättävät tarkoituksella paljon katsojan itsensä käsikirjoitettavaksi.

Taikuritkin sanovat (ainakin yksi sanoi kerran), että puolet tempusta tapahtuu tempun jälkeen. Tällöin hämmentynyt inehmo selittää jujuttamisen jollekin toiselle, luonnollisesti väärin, koska ei tajua, mitä oikeasti tapahtui. Lisäksi taian uhri yleensä liioittelee tempun hämmäntävyyttä minimoidakseen oman hölmöytensä. Kun tämä sitten kerrotaan kuultuna juttuna, niin eipä aikaakaan, kun palloja kolmen kupin alla pyöritellyt jekuttaja onkin Pohjoismaiden ylimaagi!

KETTUILUA FOLIOHATTUPÄILLE

KÄVIN AIKONANI LUKION JA ARMEIJAN. Sitten opin medianomiksi. Tämä oli ikään kuin jatkoaikaa mieltimiselleni, miksi sitä oikein alkaisi. Aloin median sekatyömieheksi ja muutin vuonna 1998 Helsinkiin. Olen toiminut mm. dubbaajana, spikkerinä, ohjaajana, kääntäjänä, näyttelijänä ja copywriterina.

Aikojen saatossa minulle on kerääntynyt kirjoituksia ja ajatelmia, joita haluan jopa jakaa muiden kanssa, ihan julkaisuna. Etsin parhaillaan kustantajaa pakinakokoelmalleni, joka kettuilee tieteen kyseenalaistajille ja todisteiden arvoa väheksyville foliohattupäille.

Lisäksi aikomuksenani on kerätä runojani yhteen kirjaan. Jotenkin tuntuu, että ne värssyt pitää lukea ennemmin kirjasta kuin näytöltä.

Nautin suomen kielellä leikkimisestä. Etenkin kun se on jo itsessään niin leikkisä kieli. Samalla tavalla kuin taikuri uhrin (lukijan tai kuuntelijan) omiin mielikuviin luottaen minäkin runoni ja pakinani kirjoitan. Kirjoitelma syntyy tietysti ideanpoikasesta. Mistä kaikki ideat oikein tulevat? Jos minulta kysytään, tekisi mieli vastata kuin näyttelijälegenda John Cleese ja antaa lähteeksi joku nimi ja tarkka osoite.

Oikeasti vastaisin, että tuollahan nuo ideat odottelevat nappaamistaan kävelylenkin reitillä kuin Pokemonit. Yhtä lailla niitä lymyilee näköjään myös saunan lauteilla, punkassani ja oluttuopissakin. Niin upea on ihmisen pääkoppa, että se pystyy parhaimmillaan luomaan tyhjästä kokonaisia maailmoja, kuten vaikkapa herra Tolkienin pää aikoinaan. Kuinka sen pystyy selittämään? Eipä sitä pystykään. Se on fantastinen mysteeri!

Vaikka kuinka olen tieteelliseen maailmankatsomukseen kannustava jutunrustaaja, niin surullinen on minulle tuo päivä, kun tuo mysteeri selvitetään.

*Kirjoittajan kotisivut löytyvät osoitteesta
www.matala.tv*